

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA**

**KATEDRA APLIKOVANÝCH ROSTLINNÝCH
BIOTECHNOLOGIÍ**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Konverze rodinné farmy v CHKO Blanský les na ekologický způsob
hospodaření**

autor diplomové práce: Bc., Kateřina Bártlová

vedoucí diplomové práce: prof. Ing. Jan Moudrý, CSc.

České Budějovice

2013

Prohlášení:

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Zemědělskou fakultou JU) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 26. dubna 2013

.....

Bc., Kateřina Bártlová

Poděkování:

Děkuji prof. Ing. Janu Moudrému, CSc. za profesionální vedení, jeho ochotu, odborné rady a připomínky při zpracování této diplomové práce.

Obsah

1. Úvod	1
2. Literární rešerše	2
2.1 Přejchodné období	3
2.1.1 Podmínky přechodu na ekologický způsob hospodaření	4
2.1.2 Důvody konverze na ekologické zemědělství	5
2.1.3 Možné problémy při přechodu na EZ	6
2.1.4 Legislativa přechodného období	6
2.1.5 Registrace ekologického zemědělce	7
2.1.6 Certifikace ekologických produktů	8
2.1.7 Kontrolní orgány EZ	8
2.2 Ochrana přírody a krajiny v CHKO	9
2.2.1 Plán péče	9
2.2.2 Natura 2000	10
2.2.3 Územní systém ekologické stability	10
2.3 CHKO Blanský les	11
2.3.1 Charakteristika oblasti	11
2.3.2 Plán péče CHKO Blanský les	12
3. Materiál a metody	23
3.1 Cíl práce	23
3.2 Období šetření	23
3.3 Postup práce	23
3.4 Použité zkratky	23
4. Vlastní práce	25
4.1 Historie podniku	25
4.2 Hodnocení rostlinné výroby	25
4.3 Hodnocení živočišné výroby	27
4.4 Hodnocení ubytovací služby	27
4.5 Hodnocení ekonomiky podniku	29

4.6 SWOT analýzy	34
5. Diskuse	39
6. Závěr	43
7. Abstrakt	46
8. Summary	47
9. Seznam použité literatury	48

1. Úvod

V Evropě všeobecně dochází ke snižování počtu obyvatelstva a ke stárnutí populace. Tento trend je zvláště patrný ve venkovských regionech. Současný venkov až na výjimky nenabízí příliš mnoho pracovních příležitostí, má nízkou dopravní dostupnost, horší vybavenost infrastrukturou, malý rozsah bytové výstavby a mzdová úroveň ve srovnání s městem je nižší. Výše uvedené aspekty motivují mladé lidi k odchodu z venkova. Venkov se tak stává životním prostorem pro lidi převážně vyšších věkových kategorií (SVATOŠOVÁ a kol., 2005).

Zemědělství je forma managementu krajiny s největším plošným dosahem. Vedle produkční funkce jsou zvýrazňovány i funkce mimoprodukční. Mimoprodukční funkce zemědělství se uplatňovaly i v minulosti, významnější roli však musí sehrát v nadcházejícím období. Dříve byly mimoprodukční funkce plněny jen ve velmi malém rozsahu, zemědělství plnilo hlavně úlohu produkce, v současnosti je potřeba považovat je za součást hospodaření v krajině. Prostor pro prosazování mimoprodukčních funkcí v zemědělství a venkovském prostoru vytváří řada opatření a realizované finanční podpory. Udržovaná krajina má funkci estetickou, kulturní funkce plní ochranu historické krajiny, krajinného rázu a ochranu kulturních památek a hodnot. Rekreační a zdravotní funkce souvisejí s využitím volného času, zájmovým a zdravotním využíváním krajiny, lesa a vodních ploch, od pobytů přes agroturistiku až po využívání léčebných médií. S rozmanitostí osídlení souvisí také funkce sekuritativní. Rozvoj těchto funkcí podporuje i funkce sociální vázanou na životní úroveň venkovského obyvatelstva, ale i celé populace. Hlavní roli mezi mimoprodukčními funkcemi z hlediska obecných podmínek trvale udržitelného rozvoje krajiny hraje funkce environmentální (VÁCHAL, MOUDRÝ, 2002).

Zemědělství jako management krajiny s akcentem na její ochranu se u nás začalo rozvíjet pod názvem alternativní, později ekologické teprve po roce 1990. Plochou ekologicky obhospodařované půdy přes 500 000 ha, což představuje podíl 11,40 % z celkové výměry zemědělské půdy, se Česká republika řadí k předním státům Evropy. Ekologické zemědělství je zaměřeno především na chov skotu BTPM na trvalých travních porostech a je dislokováno převážně do horských a podhorských oblastí a environmentálně citlivých území. Vzhledem k tomu, že se náš rodinný zemědělský

podnik nachází v CHKO Blanský les, rozhodla jsem se v rámci diplomové práce dát do souladu požadavky na ochranu přírody a krajiny s produkční funkcí podniku a vyhodnotit možnosti konverze na ekologické hospodaření.

2. Literární rešerše

2.1 Přejchodné období (konverze)

Proto, aby z ekosystému zmizela zátěž z předchozího konvenčního hospodaření, musí vznikající ekofarma projít tzv. přechodným obdobím. Zemědělský podnikatel již v této době hospodaří podle pravidel ekologického zemědělství, nesmí však označovat svou produkci slovem bio. Konverze na ekologický způsob hospodaření je zásadní systémová změna. Nezbytnou podmínkou pro zahájení projektu je důkladná analýza subjektivních i objektivních předpokladů pro konverzi konvenčního systému na ekologický (MOUDRÝ a kol., 2007). Doba přechodu je alespoň dva roky před vysetím nebo v případě lučních kultur nejméně dva roky před jejich využitím jako krmiva z ekologického zemědělství. U trvalých kultur jiných než travních je délka přechodného období tři roky před první sklizní produktů. Přechodné období začíná nejdříve dnem, kdy producent oznámí svou činnost a podrobí podnik kontrolnímu systému (ŠARAPATKA, URBAN a kol., 2006). Účelem přechodného období je odstranit vliv negativních dopadů předchozí zemědělské činnosti na zemědělskou půdu, krajinu a životní prostředí a zavést metody hospodaření respektující zákon o ekologickém zemědělství (LACKO-BARTOŠOVÁ a kol., 2005).

2.1.1 Podmínky přechodu na ekologický způsob hospodaření

Pro každý zemědělský podnik je přechod více méně rizikem jako šancí. Žádné riziko se nedá předem exaktně spočítat. Problémová místa mohou být ale včas zjištěna důkladnou analýzou podmínek konverze. Při extrémně nevýhodných podmínkách je lépe si přechod na ekologické zemědělství rozmyslet (NEUERBURG, PADEL, 1994).

A. Stanovištní podmínky

O zaměření farmy v systému ekologické produkce rozhoduje její geografická poloha, rozloha, umístění ploch, možnosti pro chov hospodářských zvířat, aj. Pozornost je třeba věnovat i umístění podniku vzhledem k odbytovým možnostem. Úroveň přirozeného produkčního potenciálu půd významně ovlivní konverzi. Čím je vyšší, tím méně dodatečných vstupů je zapotřebí pro dosažení efektivního výnosu, tím je stanoviště vhodnější pro ekologický systém hospodaření a tím snadnější a

rychlejší je konverze (MOUDRÝ a kol., 2007). Půdy poškozené emisemi nebo nevhodnou zemědělskou činností jsou nevhodné pro bioprodukcí. Před zahájením konverze je vhodné prověřit úroveň kontaminace pozemků a rozhodnout o způsobu nápravy nebo vyloučení z potravinářské produkční činnosti (DEMO, LÁTEČKA a kol., 2004). Vzhledem k nepříznivým agroekologickým podmínkám pro intenzivní zemědělskou produkci je možné doporučit ekologické systémy hospodaření do horských a podhorských oblastí, do CHKO, PHO, lázeňských oblastí apod. (VÁCHAL, MOUDRÝ, 2002).

B. Struktura podniku

Obtížnost konverze a technická, organizační a ekonomická náročnost projektu přechodu na ekologický systém hospodaření je tím větší, čím vzdálenější je stávající konvenční systém hospodaření od principů trvale udržitelného rozvoje, resp. podmínek zákona o ekologickém zemědělství (MOUDRÝ a kol, 2007). Za optimální podmínky, typicky ekologické podniky, byly dosud považovány smíšené farmy s vyváženou rostlinou i živočišnou produkcí, pestřejším sortimentem produkce, využívající převážně statková hnojiva a krmiva, málo závislé na vnějších vstupech (VÁCHAL, MOUDRÝ, 2002). Kritické hodnocení ověří, zda farma vůbec tento způsob produkce umožňuje (křížení cest ekofarma a konvenční farmy, přístup zvířat na pastvu, vhodné oddělení pozemků od konvenčních atd.). Z vyhodnocení vyplyne, zda je farma připravena na přechod nebo co je nutné změnit a jaké náklady si tyto úpravy vyžádají, jaká je návratnost vložených prostředků a jaké budou nároky na pracovní síly (DAVID, 2006).

C. Lidský faktor

Pro konverzi na ekologické zemědělství jsou důležité personální předpoklady. Zemědělec i jeho spolupracovníci se musí ztotožnit s cíli ekologického zemědělství. Výhodou je jejich odborná kvalifikace, zkušenosti, přizpůsobivost k inovacím a schopnost přijímat rizika. Základním předpokladem jsou odborné znalosti, a to jak obecné, teoretické i praktické, tak pro ekologický systém hospodaření specifické znalosti a zkušenosti. K jejich získání či doplnění slouží kurzy, návštěvy demonstračních farem a poradců specialistů na ekologické systémy hospodaření (MOUDRÝ, VÁCHAL, 2002). Ekologické zemědělství se vyznačuje vyšší potřebou lidské práce a je vhodné i pro marginální oblasti a menší rodinné farmy. To

podporuje udržení osídlení a napomáhá obnově venkova. Nízká zaměstnanost a nízké příjmy venkovských oblastí způsobují, že se venkov potýká se stejnými sociálními problémy jako mnoho měst - včetně vysoké úrovně přetrvávající nezaměstnanosti. Podpora zemědělských systémů, které vytvářejí a trvale udržují venkovskou zaměstnanost, by byla produktivní cestou, jak realizovat politiku povzbuzující sociální stabilitu (VÁCLAVÍK, 2008)

2.1.2 Důvody konverze na EZ

Důvodů pro konverzi motivující zemědělce, kteří produkují svou výrobu v rámci konvenčního způsobu hospodaření, je celá řada. Na počátku rozvoje ekologického zemědělství podpořil jeho vývoj životní styl. Dnešní faktory ovlivňující vstup nových farem do ekologického zemědělství jsou spíše materiální, např. rostoucí poptávka po biopotravinách u spotřebitelů. Ekologické (bio) zemědělství vychází z dokonalého poznání potřeb rostlin, zvířat i krajiny. Cílem snažení ekozemědělce je produkce, ale produkce udržitelná, která podporuje rozmanitost a udržitelnost kulturní krajiny. Cílem ekozemědělce není intenzivní využívání zdrojů za účelem vyrobení co největšího objemu potravin, nýbrž citlivý a udržitelný přístup k agroekosystému a vyrobení bioproduktu (DAVID, 2006). Důvodů, které vedou zemědělce k přechodu na ekologické hospodaření, může být i několik najednou. Podle průzkumů jsou uváděny zejména tyto: šetření životního prostředí, podpora ohleduplného chovu zvířat, vlastní produkce hodnotnějších potravin, obavy z práce s jedovatými látkami, výskyt pozemků v pásmu PHO nebo CHKO, zájem o získání dotace, představa vyšších příjmů, blízkost zdroje poptávky po biopotravinách (ŠKEŘÍK, 1995). Poptávka po ekologických výrobcích roste. Většina ekologických farem potřebuje méně vnějších vstupů z okolí, které šetří výdaje firmy. Ceny za ekologický výrobek jsou často vyšší, to znamená, že zisk může být dostatečný, když sklizeň je menší. Ekologické farmy jsou také dotovány. Někteří lidé věří, že ekologické zemědělství je správná cesta k hospodaření, nebo že tento způsob je lepší pro dlouhodobou budoucnost země. Nepoužívání chemikálií vede k radostnějšímu životnímu stylu a k lepšímu zdraví. Používání systémů organického zemědělství přibližuje lidstvo k přírodě a mění přístup k životu (ANONYM 1).

2.1.3 Možné problémy při konverzi podniku

V rámci personálních předpokladů je nutné ztotožnit se s cíli ekologického zemědělství. Velký význam má motivace, což neplatí pouze pro rodinu, ale i pro spolupracovníky. Vítána je vysoká odborná kvalifikace, organizační talent, schopnosti kontaktu, inovace a v neposlední řadě schopnost přijímat rizika. O zaměření podniku spolurozhoduje jeho geografická poloha, rozloha, umístění ploch, zkušenosti a možnosti chovat hospodářská zvířata atd. Detailně musíme vyhodnotit i zázemí – např. budovy, které máme k dispozici pro živočišnou produkci, skladování i případné zpracování produktů (ŠARAPATKA, URBAN a kol., 2006). Sociální problémy - tuto oblast představuje rodina a zaměstnanci nebo kolektiv pracovníků. Všichni by měli být seznámeni se záměrem přechodu na EZ a měly by být prodiskutovány jejich připomínky. Ekonomické problémy – přechod na EZ přináší, v prvních letech téměř vždy, změnu ekonomické situace. Biologické problémy – ekozemědělec se musí naučit řešit řadu problémů biologického charakteru, které konvenční zemědělec nemá, nebo je řeší chemickou, případně jinou cestou. Technické a technologické problémy při pěstování plodin – souvisí především s rozšířením okruhu pěstovaných plodin, a to jak z důvodů OP, tak i pěstování v EZ lépe prodejných plodin. Problémy v chovu zvířat – hlavním problémem je zákaz trvale vazného, roštového a klecového chovu hospodářských zvířat. Navíc jsou upraveny plošné normy pro různé kategorie a typy ustájení zvířat. Tyto změny v technologii jsou pro mnohé zájemce o EZ v současné době finančně, případně technicky nebo prostorově neřešitelné (ŠKERÍK, 1995). Změna biologických procesů v půdě má za následek mimo jiné i nižší hladinu dusíku, což může způsobit snížení výnosnosti. Během přechodu může rovněž vzniknout problém se zvýšenou frekvencí plevelů, především vytrvalých. Přechod na ekologický způsob hospodaření často vyžaduje též investice do nové techniky, přestavbu budov, zvýšenou potřebu práce apod. Ekologické zemědělství je časově náročnější i z hlediska nutnosti vést evidenci pro kontrolní organizaci (TICHÁ, 2008).

2.1.4 Legislativa přechodného období

První nařízení EU o ekologickém zemědělství bylo navrženo v roce 1991 a uvedeno v platnost v roce 1992. Jeho představení bylo součástí reformy Společné

zemědělské politiky EU a vyvrcholením procesu oficiálního uznání ekologického zemědělství členskými státy EU. Ekologické Nařízení č. 2092/91 stanovilo základní pravidla pro rostlinnou výrobu, zpracování ekologických potravin a jejich kontrolu. Toto nařízení bylo rok od roku doplňováno a jeho rozsah se rozšiřoval. Další pravidla přijatá například v letech 1992 a 1995 umožnila vývoj loga typického pro ekologický sektor a správu technických záležitostí jako je značení a dovoz (EVROPSKÁ KOMISE). 1. ledna 2009 vstoupilo v platnost nové nařízení Rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů, které ruší nařízení (EEC) č. 2092/91. Spolu s nařízením Komise (ES) č. 889/2008, kterým se stanovují podrobná pravidla pro implementaci nařízení Rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů, má ekologické odvětví nový právní rámec. Záměrem bylo těmito novými nařízeními zjednodušit, zefektivnit, zhospodárnit a zaktualizovat starou legislativu, která se díky tomu, že byla více jak 40krát ve své 18leté historii novelizována (naposledy na podzim 2008), stala těžkopádnou a rozporuplnou (MZe, 2009). Kromě těchto právních předpisů pro ekologické zemědělství platí v současné době stále ještě zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. Dále pak vyhláška Ministerstva zemědělství č.16/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o ekologickém zemědělství. Zákon č. 242/2000 Sb., byl již několikrát novelizován. Poslední novela tohoto zákona proběhla v listopadu roku 2011 a je zakotvena v zákoně č. 344/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

2.1.5 Registrace zemědělského podnikatele

Zemědělci i zpracovatelé musí vždy respektovat pravidla a normy určené směrnicemi EU. Aby bylo zajištěno dodržování legislativy týkající se ekologického zemědělství, musí podstupovat kontroly prováděné uznávanými kontrolními orgány nebo úřady. Úspěšným provozovatelům je poté udělen ekologický certifikát a mohou své produkty označit jako ekologické. Zemědělec, který se rozhodne ekologicky hospodařit, musí uzavřít smlouvu s pověřenou kontrolní organizací, absolvovat

vstupní kontrolu ekologického zemědělství, podat žádost o registraci pro ekologické zemědělství Ministerstvu zemědělství ČR kdykoli v průběhu roku (nejlépe do 30. 4.), po celou dobu dodržovat platné právní předpisy upravující ekologické zemědělství (TICHÁ, 2008). V systému ekologického zemědělství lze vyrábět biopotraviny, bioprodukty nebo obchodovat jako certifikovaný podnik nebo farma. Doporučuje se záměr přechodu na ekologické zemědělství konzultovat s poradci nebo přímo s kontrolními organizacemi. Podnikat lze jako zemědělec, výrobce biopotravin, výrobce krmiv, výrobce osiv a sadby, obchodník (MOUDRÝ a kol., 2007).

2.1.6 Certifikace ekologických produktů

Inspektoři kontrolních organizací odešlou vyplněný zápis o kontrole společně s ověřenou případně doplněnou přihláškou a ostatními podklady pro rozhodnutí certifikačního orgánu, který je součástí kontrolní organizace (MOUDRÝ a kol., 2007). Osvědčení o původu bioproduktů a biopotravin vydává kontrolní orgán. Osvědčení se vydává na 1 rok (max. 15 měsíců) a to do 30 dnů po provedené kontrole. Kontrolu obvykle provádí jedenkrát ročně ve vegetačním období pracovník kontrolního orgánu. Kopii o původu bioproduktu a osvědčení o biopotravině je ekologický podnikatel povinen předat při uvedení do oběhu osobě, která je do oběhu uvádí (KONVALINA a kol., 2007). Balené biopotraviny vyprodukované, kontrolované a certifikované v ČR musí na obale obsahovat: české biologo, evropské biologo, označení původu surovin a kód kontrolní organizace. U biopotravin určených pouze pro zahraniční trh české biologo být může, ale nemusí (z. č. 242/2000 Sb.).

2.1.7 Kontrolní orgány ekologického zemědělství

Rada Evropských společenství vydala Nařízení o ekologické výrobě zemědělských produktů a o označování zemědělských produktů a potravin z ekologického zemědělství. Podstatnou součástí Nařízení je kontrolní systém. V zásadě se kontroluje zemědělská produkce a zpracování, balení a dovoz ze třetích zemí (ŠARAPATKA, URBAN a kol., 2006). Ministerstvo zemědělství vykonává dozor nad dodržováním Zákona o ekologickém zemědělství u subjektů u něho přihlášených

nebo registrovaných jako ekologičtí podnikatelé. K tomu účelu uzavírá na základě výběrového řízení smlouvu s právníckou osobou, kterou pověřuje prováděním kontroly a dalších odborných úkonů. Současně ji opravňuje k vydávání osvědčení o původu bioproduktů nebo osvědčení o biopotravině (MOUDRÝ a kol., 2007). S platností nových právních předpisů a s ohledem na stoupající počet ekologických podniků došlo v rámci současného kontrolního systému k rozdělení činností a pravomocí. Ke kontrole ekologického zemědělství byl vedle stávajících kontrolních subjektů pověřen od 1. 1. 2010 také ÚKZÚZ (ANONYM 2).

2.2 Ochrana přírody a krajiny v CHKO

2.2.1 Plán péče chráněných území

Plán péče o chráněná území je základním materiálem pro řízení a údržbu chráněného území. Vytváří dynamický dokument, který napomáhá zachovat a zlepšit stav chráněného území a zabezpečit jej před vnějšími vlivy. Zpracovává se zpravidla na deset let (KOSTKAN, 1996). Jedná se o koncepční nástroje, obsahující pokyny pro regulaci přirozeného vývoje přírodních poměrů a lidských aktivit ve zvláště chráněných územích, zejména pro provádění praktických zásahů v přírodě. Smyslem a cílem je regulovat soustavné lidské činnosti v území, zejména vlastníků a nájemců pozemků a vytvořit ucelenou soustavu vědecky řízené péče o příslušné zvláště chráněné území (STEJSKAL, 2006). Plán péče o zvláště chráněné území a jeho ochranné pásmo je odborný a koncepční dokument ochrany přírody, který na základě údajů o dosavadním vývoji a současném stavu zvláště chráněného území navrhuje opatření na zachování nebo zlepšení stavu předmětu ochrany ve zvláště chráněném území a na zabezpečení zvláště chráněného území před nepříznivými vlivy okolí v jeho ochranném pásmu. Plán péče slouží jako podklad pro jiné druhy plánovacích dokumentů a pro rozhodování orgánů ochrany přírody. Pro fyzické ani právnícké osoby není závazný (z. č. 114/1992 Sb.).

2.2.2 Natura 2000

Natura 2000 je soustava chráněných území, které vytvářejí na svém území podle jednotných principů všechny státy Evropské unie. Vytvoření soustavy Natura 2000 ukládají dva nejdůležitější právní předpisy EU na ochranu přírody:

- směrnice Rady 2009/147/EC, o ochraně volně žijících ptáků, (nahrazuje směrnicí Rady 79/409/EHS)
- směrnice Rady 92/43/EHS, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin

Cílem této soustavy je zabezpečit ochranu těch druhů živočichů, rostlin a typů přírodních stanovišť, které jsou z evropského pohledu nejcennější, nejvíce ohrožené, vzácné či omezené svým výskytem jen na určitou oblast (ANONYM 3). Natura 2000 zabezpečuje ochranu všem ohroženým společenstvům a druhům na základě vědeckých kritérií. Jde vlastně o první snahu o vytvoření uceleného mezinárodního systému ochrany přírody (MÁCHAL, 2000). Představuje nejpropracovanější (navíc nadnárodní) systém druhové a územní ochrany stanovišť na světě (HÁJEK, 2000).

2.2.3 Územní systém ekologické stability

Územní systém ekologické stability krajiny je vzájemně propojený soubor přirozených i pozměněných, avšak přírodě blízkých ekosystémů, které udržují přírodní rovnováhu. Rozlišuje se místní, regionální a nadregionální systém ekologické stability (z. č. 114/1992 Sb.). Cílem ochrannářské práce v krajině je zachovat nebo obnovit harmonickou krajinu s vysokou ekologickou stabilitou, tj. schopností ekologických systémů uchovávat a reprodukovat své podstatné charakteristiky pomocí autoregulačních procesů. Pro její zabezpečení v krajině slouží popsání a vytvoření Územního systému ekologické stability – ÚSES, jehož cílem je uchování a podpora rozvoje přirozeného genofondu krajiny, zajištění příznivého působení na okolní, ekologicky méně stabilní části krajiny a jejich prostorové oddělení, podpora možnosti polyfunkčního využívání krajiny, uchovávání významných krajinných fenoménů (KOSTKAN, 1996). Jedná se o vzájemně propojený soubor ekosystémů, které udržují přírodní rovnováhu. Je tvořen biocentry

a biokoridory, popř. dalšími skladebnými částmi jako jsou ochranná pásma (STEJSKAL, 2006). Při vytváření územních plánů všech úrovní musí být zachována územní rezerva pro postupné dobudování územních systémů ekologické stability (MÁCHAL, 2000).

2.3 Chráněná krajinná oblast Blanský les

Chráněná krajinná oblast Blanský les byla vyhlášena v roce 1990 a zaujímá plochu 212,35 km². Většina území spadá do okresu Český Krumlov, menší část na severu a západě do okresů České Budějovice a Prachatice. Jedná se o pozoruhodně zachovalý krajinný celek v širším předhůří Šumavy s četnými cennými lokalitami (ANONYM 4).

2.3.1 Charakteristika chráněné krajinné oblasti Blanský les

Posláním oblasti je ochrana a postupná obnova hodnot krajiny, jejího vzhledu a jejich typických znaků a vytvoření a rozvíjení ekologicky optimálního systému všestranného využívání krajiny a jejich přírodních zdrojů. K typickým znakům oblasti náleží zejména její povrchové utváření včetně vodních ploch a toků, její vegetační kryt a volně žijící živočišstvo, rozvržení a využití lesního a zemědělského půdního fondu a ve vztahu k ní také rozmístění a urbanistická skladba sídlišť a místní zástavba lidového rázu (z. č. 197/1989Sb.).

Blanský les je vrchovina, dosahující nejvyšší nadmořské výšky vrcholem Kletě 1084 m. V geologickém podloží zcela převládají přeměněné horniny, zejména granulit. Významné jsou vložky hadců a krystalických vápenců, které podmiňují vznik specifických půd a jim příslušejících rostlinných společenstev. Jihovýchodní hranici oblasti tvoří v krátkém úseku řeka Vltava, jejíž kaňon leží ve výšce asi 400 m nad mořem. Vrchovina má tvar podkovy otevřené k jihovýchodu. Osu tvoří Křemžský potok, protékající širokou kotlinou a vlévající se do Vltavy pod zříceninou hradu Dívčí Kámen. Na území chráněné krajinné oblasti je vyhlášeno 15 přírodních (ANONYM 4). Klimaticky náleží Blanský les převážně k mírně teplé oblasti, pouze malá část k chladné oblasti. Území oblasti je z 55% pokryto lesními porosty, z nichž nejvýznamnější jsou smíšené horské a podhorské lesy s převahou buku. Rostlinná

a lesní společenstva jsou také provázena charakteristickou zvířenou, v níž pozoruhodné jsou především skupiny hmyzu a měkkýšů, vázaných na vápencové a hadcové lokality. Ze savců je pozoruhodný vysoký výskyt rejska horského. Z ptáků se v oblasti vyskytuje sýc rousný, kulíšek nejmenší, datlík tříprstý aj. Nejvýznamnější části přírody a krajiny Blanského lesa byly zahrnuty do státních přírodních rezervací. K nejcennějším patří SPR Vyšenské kopce, kde výhřevný podklad a chráněná poloha podmínily vznik lesostepních společenstev. K velice významným památkám patří cisterciácký klášter Zlatá Koruna, zřícenina hradu Dívčí Kámen, CHKO je též bohatá na objekty lidové architektury, které provázejí zdejší původní rázovitou skladbu sídlišť (SPRÁVA CHKO, 2007). Průmysl zasáhl do oblasti zatím jen malou měrou, orientuje se především na zpracování lesních a zemědělských produktů. Určitým problémem pro zdejší přírodu a krajinu je těžba kameniva (FRIEDEL a kol., 1991).

2.3.2 Plán péče CHKO Blanský les

A. Ochrana přírody

1. Zonace CHKO

Jednotlivé zóny odstupňované ochrany přírody představují míru usměrňování lidské činnosti, respektive jejích dopadů na přírodní kvalitu daného území. Nejprísnejší režim ochrany má první zóna. Ta představuje soubor zachovalých částí krajiny reprezentovaných převážně přírodními či přírodě blízkými ekosystémy. CHKO Blanský les je členěna pouze do 3 zón.

I. zóna	maloplošná zvláště chráněná území, jejich ochranná pásma a další významné lokality	244 ha	1,2 % území CHKO
II. zóna	zejména rozsáhlé komplexy bučin a výchozy vápenců	5 074 ha	23,9 % území
III. zóna	většina zemědělsky obhospodařovaných ploch, lidská sídla, komunikace, těžba	15 917 ha	74,9 % území

Problematika

Platnou zonaci rozdělení do tří zón je nutno aktualizovat s ohledem na vývoj území a ochranu lokalit soustavy Natura 2000. Platná zonace neodpovídá ani rozčlenění MZCHÚ.

Navrhovaná opatření

Aktualizovat stávající zonaci, vymezit IV. zónu CHKO a zařadit do ní průmyslovou zónu v Domoradicích.

2. Lokality soustavy Natura 2000

Problematika

Celé území CHKO bylo nařízením vlády č. 132/05 Sb. zařazeno do národního seznamu evropsky významná lokality (EVL) Blanský les. Území celé EVL je vyhlášeno k ochraně populace rysa. Z hlediska ochrany biotopů nejceněnějších částí EVL Blanský les – tzv. dílčí EVL (oblast Klet', Vyšenské kopce – Lázeňský vrch a Vltava - Dívčí kámen) jsou v navrhované zonaci řazeny do I. zóny ochrany.

Navrhovaná opatření

Monitorovat skalní vegetaci v údolí Vltavy a provádět managementová opatření, udržovat xerothermní trávníky pastvou ovcí a koz a odstraňováním dřevin, pravidelnou sečí udržovat mezofilní a vlhké louky, nepřipustit zvyšování podílu stanovištně nepůvodních druhů, udržovat lokalitu hořečku českého, monitorovat vodní vegetaci v řece Vltavě, monitorovat a podporovat populace druhů – mihule potoční, netopýr velký, přástevník kostivalový, rys ostrovid, vranka obecná, vrkoč útlý.

3. Druhy rostlin a živočichů významné pro OPK

Problematika společenstev

V CHKO Blanský les mírně převažují lesy (55%), z většiny však jde o přírodě vzdálenou kulturu. Nejrozšířenějším lesním společenstvem jsou vyjma smrkových monokultur acidofilní i květnaté bučiny, z nelesních ovsíkové louky. Příznivý vliv na vysokou biodiverzitu mají pestré geologické podloží, různorodé orografické podmínky, působení vrcholového a údolního fenoménu, a také inverze vegetační stupňovitosti. Na kaňon Vltavy a Českokrumlovské vápence je vázána mozaikovitě roztroušená xerothermní vegetace, v jižních Čechách neobvyklá.

Navrhovaná opatření

Při obnově lesů nezvyšovat zastoupení stanovištně nepůvodních druhů, v MZCHÚ tyto nepůvodní druhy nevysazovat a jejich samovolné zmlazení odstraňovat a požadovat snížení stavu zvěře umožňující samovolné zmlazení, pravidelnou sečí pečovat o společenstva mokřých luk.

Problematika rostlin

Blanský les je poměrně floristicky bohaté území, nově zde bylo potvrzeno 50 druhů cévnatých rostlin z Červeného seznamu ČR. Tyto druhy jsou vázány na horniny vápence a hadce, vlhké louky a mokřady. Ochrana těchto druhů spočívá v zachování a údržbě jejich stanoviště.

Navrhovaná opatření

Sledovat a uchovat populace těchto významných druhů rostlin, zajistit pravidelný výřez dřevin v dotčených lokalitách, informovat vlastníky a nájemce o výskytu zvláště chráněných druhů a opatřeních na jejich ochranu.

Problematika invazních druhů

Invazními druhy rozumíme geograficky nepůvodní taxony, které se v území nekontrolovaně šíří. Mají často sklony vytvářet monodominantní porosty a negativně tak ovlivňují původní vegetaci. Nejohroženější jsou nivní společenstva, která mohou být invazí zcela zničena.

Navrhovaná opatření

Potlačovat výskyt bolševníku velkolepého, křídlatek, netýkavky žláznaté a dalších nepůvodních druhů, monitorovat výskyt dalších invazních druhů rostlin a živočichů, podporovat výzkum problematických druhů, provádět osvětu veřejnosti se zaměřením na tuto problematiku.

4. Územní systém ekologické stability

V území CHKO Blanský les byla navržena dvě nadregionální biocentra: Klet' – Bulový a Dívčí Kámen. Osy nadregionálních biokoridorů prochází při okrajích Blanského lesa (NRBK Klet' – Bulový - Dívčí kámen a Vltavská niva - Dívčí kámen).

Regionální biocentra byla vymezena na území: Vysoká Běta a Skalka. Vysoká Běta představuje nejzachovalejší komplex květnatých bučin na území Blanského lesa. Regionální biokoridor představuje Bulový - Buglata a Skalka - Dívčí kámen. Ostatní prvky lokálního ÚSES jsou rozptýleny v krajině a jsou výsledkem terénního průzkumu.

Územní systém ekologické stability na území CHKO Blanský les je již zcela zmapovaný. Jeho jednotlivé složky jsou součástí územních plánů katastrálních území nacházejících se na území CHKO a v územním plánu velkého celku. Kromě území obcí Ktiš, Lhenice a Přísečná jsou všechny lokální ÚSES na území Blanského lesa součástí schválených územních plánů obcí. V ÚP velkého územního celku je řešen ÚSES komplexně a z něho vycházejí lokální části. Systém ÚSES je v CHKO Blanský les pouze částečně funkční a splnění jeho funkčních prvků bude prosazováno v rámci komplexních pozemkových úprav jednotlivých katastrálních území (SPRÁVA CHKO, 2007).

5. Krajinný ráz a výstavba

V Křemežské kotlině tvoří krajinu mozaika lesů, luk, polí a menších sídel většinou s poměrně dochovanou původní urbanistickou dispozicí a často s lidovou architekturou, která v některých sídlech vytváří významné celky (Holašovice – památka UNESCO). Střídání zalesněných hřbetů a obhospodařovaných svahů s nevelkými sídly vytváří ráz harmonické mozaikovitě uspořádané kulturní krajiny. Na území CHKO Blanský les je typická jak sevřená zástavba obcí a městeček, tak rozptýlená zástavba usedlostí. (MATOUŠEK a kol., 2007).

Kulturní charakteristiku krajiny utváří struktura venkovského osídlení, zemědělského a lesnického využívání krajiny. Převážná část dnešních sídel vznikla za kolonizace ve 13. a 14. století, podle archeologických nálezů byla však krajina obhospodařována již dříve – nálezy z doby bronzové, železné, raně slovanské.

Jádro osídlení – centrální, severní a východní části Blanského lesa - tvoří zástavba vesnického typu, převážně sídla do 200 obyvatel, např. Holašovice, Chmelná, Slavče. Tyto vesnice si do značné míry zachovaly svůj tradiční charakter zástavby – jsou to pravidelně založená návesní sídla nebo návesní ulicovky, vyznačují se kompaktní strukturou s orientací do centrálního návesního prostoru s typickými

horizontálními, přízemními, zděnými zemědělskými usedlostmi. Zasahuje sem i jihočeské baroko.

V západní a jižní části Blanského lesa, osídlené od 17. století, později s naprostou převahou německého obyvatelstva, leží sídla s roztroušenou zástavbou, např. České Chalupy, Rychtářov, Janské Údolí. Typický je sudetský patrový kamenný dům s valbovou střechou.

Osamocené zemědělské usedlosti, které dotvářejí typický ráz krajiny, pocházejí převážně z přelomu 19. století. Jejich hustota byla dána velikostí obhospodařovaných pozemků.

S nástupem Schwarzenberků na počátku 18. století lze hovořit o plánovitém lesním hospodářství, které přineslo na jedné straně zlepšení zdravotního stavu lesů, na druhé straně zavádění smrkových a borových monokultur. Vznikaly zemědělské dvory, mlýny, hamry, huť v Holubově v souvislosti s těžbou železné rudy severozápadně od Křemže. Tyto činnosti měly zpravidla malý rozsah.

Po druhé světové válce došlo v západní části Křemežské kotliny k vysídlení německého obyvatelstva, které bylo v 70. letech nahrazeno chalupáři. Mnoho dosud využívaných pozemků zarostlo lesem. V centrální části se negativně projevila intenzifikace zemědělství scelováním pozemků, regulací vodních toků a výstavbou velkokapacitních zemědělských areálů. Tyto změny naštěstí nebyly takového rozsahu, aby se staly určujícími pro charakter krajiny. Bývalé střediskové obce, např. Křemže nebo Brloh jsou do jisté míry poznamenány komplexní bytovou výstavbou a jejich původní urbanistická struktura je silně pozměněná. Přesto zde převažuje charakteristické měřítko zástavby a jejich projev v krajině se dá hodnotit jako neutrální. Estetickou závadou jsou zemědělské velkoareály.

Menší sídla si víceméně udržela svůj harmonicky působící charakter, jen ojediněle rušený výstavbou nevhodných rodinných domků.

Problematika

Ve vztahu ke krajinnému rázu může vzniknout problém s novou výstavbou (rozšiřování sídel výstavbou satelitních sídlišť rodinných domů) a rekonstrukce stávajících objektů. Chatové osady místy vytvářejí souvislou zástavbu. Vliv může

mít i způsob lesního a zemědělského hospodaření. V minulosti nevhodně umístěné zemědělské stavby jsou vedle lomů nejvýznamnějším negativním zásahem do krajinného rázu oblasti.

Navrhovaná opatření

Posuzovat stavební záměry podle Regulativů pro výstavbu a přestavbu na území CHKO a Preventivního hodnocení krajinného rázu CHKO Blanský les, zamezit narušování tradičního rázu obcí výstavbou satelitních sídlišť, pro občanskou vybavenost a k podnikání využívat brownfields, zabránit pronikání zástavby do volné krajiny, chaty v I. zóně CHKO nechat na dožití, udržet vzhled stávajících staveb, přestavbami nevhodných objektů zlepšit jejich vliv na krajinný ráz, poskytovat poradenství v oblasti tradiční výstavby a vydat informační brožuru o tradiční výstavbě, spolupracovat se zadavatelem a zpracovatelem ÚPD, u památkových rezervací a objektů spolupracovat s Národním památkovým ústavem (SPRÁVA CHKO, 2007).

B. Lidské činnosti ovlivňující stav přírody a krajiny

1. Hospodaření na zemědělské půdě šetrné k ŽP

Zemědělská půda zabírá přibližně třetinu chráněné krajinné oblasti, přičemž orná půda a trvalé travní porosty jsou zastoupeny rovnoměrně. Území s největší koncentrací zemědělství se nachází v centrální části CHKO v Křemežské kotlině (MATOUŠEK a kol., 2007).

Problematika

Původní ráz krajiny byl v minulosti narušen zejména scelováním pozemků, rozoráním luk a pastvin a úpravou vodního režimu. Zemědělství v současné době prochází extenzifikací, orná půda, která je méně kvalitní, je zatrávněna a převedena na trvalý travní porost a začíná se opět do krajiny vracet pastva hospodářských zvířat a některé krajinnotvorné prvky (meze, remízky, polní cesty). Většina zemědělsky hospodařících subjektů je zařazena do agroenvironmentálních programů, dotací LFA a plateb SAPS. Nejvíce jsou rozšířeny agroenvironmentální tituly v rámci podopatření hospodaření na travních porostech.

Limity hospodaření na zemědělské půdě

Šetrně obhospodařovat TTP v I. a II. zóně (nehnojit průmyslovými hnojivy ani prasečí kejdou, neprovádět obnovu ani rychloobnovu aj.), podporovat šetrné hospodaření (zapojení do agroenvironmentálních programů nebo ekologického zemědělství) s cílem vytvoření druhově a stanovištně pestré zemědělské krajiny (mozaika luk, pastvin a polí, posuny sečí na lučních porostech, omezení rozlohy jednotně sečených ploch, nehnojení a hnojení travních porostů aj.), nepovolovat likvidaci, nýbrž podporovat údržbu a obnovu zeleně rostoucí mimo les, včetně stávajících starých stromořadí, sadů apod., podporovat zachování a obnovu polních cest a jejich ozelenění geograficky a stanovištně původními druhy dřevin; prosazovat výsadbu ovocných dřevin a obnovu trvalých protierozních prvků (mezí, vedení polních cest po vrstevnici apod.), inventarizovat staré výsadby ovocných stromů, vytipovat vhodné odrůdy pro obnovu a zajištění zdroje sadebního materiálu, v rámci projektů komplexních pozemkových úprav iniciovat realizace navržených prvků ÚSES (biokoridory a interakční prvky), na plochách v minulosti odvodněných prosazovat znefunkčnění starých plošných drenáží bez náhrady, na upravených vodních tocích (napřímením a vydlážděním nebo zatrubněním koryta) pak prosazovat revitalizační opatření, iniciovat revitalizace vodních toků v Křemžské kotlině a s nimi i spojené revitalizace zemědělské krajiny (návrat remízů a mezí, pozitivní ovlivnění vodního režimu krajiny, zmenšení půdních bloků orné půdy, zatravnění půdních bloků ohrožených erozí atd.), stanovit optimální složení lučních směsí pro jednotlivé biotopy pro použití v rámci protierozních a revitalizačních opatření a při realizaci prvků ÚSES (vytipovat vhodné plochy, které by mohly sloužit ke sběru semen v případě zatravnění pomocí místního materiálu), zalesňování zemědělského půdního fondu připouštět jen výjimečně ve III. zóně, a to za použití geograficky a stanovištně původních druhů dřevin a s ohledem na přírodní a krajinářské hodnoty, pěstování energetických plodin a rychle rostoucích dřevin povolovat pouze výjimečně ve III. zóně a na orné půdě, za podmínky důsledné ochrany před šířením těchto plodin mimo vymezené pozemky, zřizování polních hnojišť a silážních jam připustit jen výjimečně ve III. zóně na místech vodohospodářsky bezpečných a s potřebnými opatřeními k zabránění kontaminace vod, výstavbu zemědělských staveb povolovat ve III. zóně (po změně zonace ve III. a IV. zóně), ve II. zóně pouze výjimečně po individuálním posouzení; přednostně je

nutné využívat stávající budovy a již zastavěné plochy, připravit osvětovou kampaň, zacílenou na zemědělce všech skupin, s cílem vysvětlení principů plánu péče a cílů ochrany přírody a krajiny v CHKO Blanský les, organizovat setkání se zemědělci, zaměřená na různé oblasti hospodaření (organizace půdního fondu, nakládání s odpady, resp. hnojivy, pěstování rychle rostoucích dřevin a energetických plodin v CHKO atd.), nezavádět nové velkochovy hospodářských zvířat na celém území CHKO Blanský les, v místech s pravděpodobným výskytem ZCHD rostlin a živočichů spolupracovat se zemědělskými subjekty na rozvozevých plánech hnojiv, snižovat zatížení na intenzivně využívaných pastvinách na míru ekologické únosnosti půdy, působit na zemědělské subjekty, aby pěstovaly širokořádkové plodiny maximálně do svažitosti 7 stupňů a kukuřici do maximální nadmořské výšky 500 metrů, podporovat zavedení místní ekoznačky.

2. Hospodářské aktivity a rozvojové záměry

Hospodářské využívání chráněných krajinných oblastí se provádí podle zón odstupňované ochrany přírody a krajiny tak, aby se udržoval a zlepšoval jejich přírodní stav a byly zachovány a vytvářeny optimální ekologické funkce těchto území. Existence CHKO není bariérou veškerého rozvoje území, ale je třeba rozlišit podle zón CHKO vhodné způsoby hospodaření a činnosti, které zajišťují rozvoj území při zachování přírodních a krajinných hodnot CHKO. Tradičním způsobem využívání území jsou lesní hospodářství a zemědělství. Průmysl se v CHKO téměř nevyskytuje a jeho nové zavádění není z hlediska ochrany přírody a krajiny žádoucí. Zřizování nových malých provozů (zejména dřevozpracujících) je v rámci rozvoje obcí vhodné ve III. (výhledově IV. a III. zóně). Rekreační využívání oblasti může ještě stále být vhodnou rozvojovou aktivitou, pokud nabude vhodné formy, která nebude mít negativní vliv na krajinný ráz a nebude se v některých lokalitách koncentrovat.

Navrhovaná opatření

V I. zóně CHKO obnova pastvin a odstraňování náletových dřevin, šetrná turistika, údržba TTP řízenou extenzivní pastvou, přírodě blízké lesní hospodaření.

Ve II. zóně CHKO přírodě blízká lesní hospodaření, údržba stávajících komunikačních sítí a staveb, šetrné zemědělství bez rozšiřování ploch orné půdy, zřizování ekofarek s možností šetrné agroturistiky, využití technologie ekologické a integrované produkce, rozšiřování ploch TTP a pastvin, budování a údržba naučných stezek.

Ve III. zóně CHKO lesnické hospodaření, zemědělství s omezováním erozního ohrožení s využitím integrované produkce, budování ekofarek, výsadba trvalých kultur a volně rostoucí zeleně, extenzivní chov ryb, přiměřený rozvoj sídel a umístování nových staveb bez narušování krajinného rázu, rozvoj cestovního ruchu.

Ve IV. zóně CHKO (výhledově) běžná stavební činnost v souladu s ÚP, výstavba a rozvoj občanské vybavenosti obcí, rozvoj a výstavba malých řemeslných výroben a provozů zpracovávajících převážně místní produkty, budování a provoz malých a středních výrobních závodů, těžba nerostných surovin.

3. Turistika

Území CHKO Blanský les je tradičním místem víkendové a sezónní turistiky a cestovního ruchu, koncentrovaného zejména do okolí hory Kletě, atraktivní dominanty Blanského lesa.

Pěší turistika je nejrozšířenější způsob rekreační aktivity, které lze zpřístupnit celé území CHKO za podmínky pohybu návštěvníků po legálních, značených trasách. S touto podmínkou souvisí i výběr dostatečně atraktivních tras, které by napomohly zabránit nebezpečí rozptýlu návštěvníků mimo značené stezky a s tím spojené poškozování vegetačního krytu a zatěžování okolí stezek nadměrným sešlapem. K tomu slouží i poměrně hustá síť turistických značek udržovaných vyškolenými členy turistických oddílů. Turistické stezky jsou vyznačeny v turistických mapách.

Územím Blanského lesa vede několik značených turistických tras, z nichž většina se setkává na vrcholu hory Klet'. Tyto trasy propojují nejčastěji navštěvovaná místa Blanského lesa – červená trasa podél Vltavy přes Dívčí Kámen, Zlatou Korunu a Klet' do Chvalšín, zelená z Českých Budějovic přes horu Kluk a Holubov a Klet' do Českého Krumlova, modrá z Krumlova přes Klet' a Kuklov pokračující do Lhenic.

Na těchto cestách dochází v průběhu roku k soustředění turistické aktivity, zejména od poloviny dubna do poloviny října. Devastační účinky pěší turistiky se projevují zejména na vrcholu Kleti a v okolí hradu a přírodní rezervace na Dívčím kameni, a to zejména sešlapem vegetace a mechanickou erozí. Nepřímo se pak nadměrná turistika projevuje rušením ptáků a savců zvýšeným hlukem a znečišťováním okolí vlastních tras odpadky.

Akce masové turistiky jsou z hlediska ochrany vegetace nebezpečné. Proto je vhodné akce tohoto rázu směřovat na komunikace se zcela zpevněným povrchem a zabránit tím narušení půdního povrchu a dále pak tyto akce směřovat mimo nejcennější části území.

Na území Blanského lesa byly zřízeny zatím tyto naučné stezky – NPR Vyšenské kopce, Třísov a Dívčí Kámen, Brložsko a Červený Dvůr. V jednání je příprava lesní naučné stezky na Kleti.

4. *Rekreace*

Nejčastějším rekreačním objektem jsou lesy jako zóny klidu, čistého vzduchu, vyznačující se (v některých případech) málo narušeným přírodním prostředím. V období léta a podzimu jsou navštěvovány i kvůli sběru lesních plodů. Tato aktivita má převážně víkendový charakter.

Přitažlivá je také návštěva historických památek - Dívčí Kámen – zřícenina gotického hradu, Třísov – keltské oppidum z laténské doby, Zlatá Koruna – gotický cisterciácký klášter, Červený Dvůr – lovecký zámeček s rozsáhlým parkem v anglickém krajinářském stylu, dnes psychiatrická léčebna, Klet' – novogotická rozhledna z 19. stol., hvězdárna, lanová dráha z Krásetína na vrchol Kletě, Holašovice – památková rezervace na seznamu UNESCO, dochovaná pravoúhlá náves s tradiční zástavbou, Chvalšiny – památková rezervace – sídlo se zachovalou ulicovou návsí vřetenovitého tvaru, uprostřed pozdně gotický kostel sv. Máří Magdalény, Kuklov – zříceniny hrádku, nedostavěný kostel se zbytky paulánského kláštera, Brloh – pozdně gotický kostel sv. Judy a Tadeáše, Křemže – gotický kostel sv. Michala, Vesnické památkové zóny Lipanovice, Dobčice, Třešňový Újezdec, památková rezervace Vodice.

Problematika

Intenzivní provoz vodáctví na Vltavě, s kterým je spojena řada problémů s nepovoleným tábořením a vjezdy doprovodných vozidel. Do rozporu s ochranou přírody se dostávají zimní sporty zejména zvyšováním kapacity sjezdařských areálů nebo budováním nových sjezdovek zejména v prostoru Kleti. Negativní důsledky nadměrné návštěvnosti Kleti a zříceniny hradu Dívčí kámen se projevují sešlapem vegetace, erozí, znečištěním odpadky.

Navrhovaná opatření

Podporovat rekonstrukce a údržbu turistických tras a usměrňovat návštěvníky, aby nedocházelo k poškozování přírodních hodnot území, u stezky Dívčí kámen zábradlím znemožnit zkracování cesty a vznik eroze, podporovat údržbu infrastruktury na stávajících cykloturistických trasách a usměrňovat cykloturistiku na vyznačené trasy a stezky, spolupracovat s Klubem českých turistů při návrzích turistických a běžeckých tras, spolupracovat s Lesy ČR na doplnění turistické stezky procházející kolem bezzásahové lokality v PR Klet' informačními a výstražnými tabulemi upozorňujícími na nebezpečí pádu stromu, podporovat vhodné formy agroturistiky, vytipovat stezky pro vedení hippostezek, k budování rekreačních zařízení přednostně využívat rekonstrukce nevyužívaných objektů v zastavěném území obcí, spolupracovat na aktualizacích vydávaných naučných a propagačních materiálů k podpoře usměrnění turistického ruchu, posílit působení na vodáckou a horolezeckou veřejnost, regulovat jízdy čtyřkolek, vytipovat vhodná místa pro zřízení přírodních tábořišť a odpočinkových míst, iniciovat vypracování studie z hlediska ochrany přírody a krajiny optimálního trvale udržitelného využití vrcholu Klet' pro cestovní ruch (zrušení nefunkčních vleků, rekonstrukce lanovky a využití stávající sjezdovky) (SPRÁVA CHKO, 2007).

3. Materiál a metody

3.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je analyzovat současný stav hospodářství a vyhodnotit vhodnost podniku pro přechod na ekologický způsob hospodaření z pohledu stanovištních podmínek, struktury podniku, lidského faktoru i ekonomických podmínek hospodaření pomocí SWOT analýzy.

3.2 Období šetření

V diplomové práci je sledována současná situace farmy.

3.3 Postup práce

Výsledky vlastního hodnocení a SWOT analýzy porovnat s literárními údaji a vyhodnotit vhodnost rodinného podniku pro přechod na ekologické zemědělství.

3.4 Použité zkratky

CHKO - Chráněná krajinná oblast

EZ - Ekologické zemědělství

ÚSES – Územní systém ekologické stability

PHO – Pásmo hygienické ochrany

EU- Evropská unie

ES- Evropské společenství

ÚKZÚZ - Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský

NR – Národní rezervace

EHS – Evropské hospodářské společenství

SPR – Státní přírodní rezervace

MZCHÚ – Maloplošná zvláště chráněná území

EVL-Evropsky významné lokality

NRBK – Nadregionální biokoridor

ÚPD – Územní projektová dokumentace

LFA – Less Favoured Areas – méně příznivé oblasti

SAPS – Jednotná platba na plochu

TTP – Trvalé travní porosty

ZCHD – Zvláště chráněný druh

ÚP – Územní plán

NPR – Národní přírodní rezervace

UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization -
Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu

ČR - Česká Republika

PR – Přírodní rezervace

BTPM – Bez tržní produkce mléka

SAPARD – Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development -
Speciální předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova

AEO – Agroenvironmentální opatření

OP – Orná půda

TOP- UP – Národní doplňková platba

KBTPM – Kráva bez tržní produkce mléka

LFA – HA – Méně příznivé oblasti, typ horské oblasti

EC – European commission - Evropská komise

EEC – European economic community – Evropské ekonomické společenství

4. Vlastní práce

Farma se nachází v malé obci nedaleko města Český Krumlov, na úpatí hory Klet' v CHKO Blanský les. Svou polohou spadá do území LFA, hospodaření je zde ovlivněno bramborářskou výrobní oblastí. Terén většiny pozemků farmy je středně až silně svažité s nadmořskou výškou v rozmezí od 520 – 650 m. n. m. Převládají zde hnědé půdy se zrnitostním složením hlinitopísčitém či písčitohlinitým. Najdeme zde vysoký stupeň zalesnění.

Cílem podniku je převedení současné formy hospodaření, tj. konvenční typ produkce na ekologické zemědělství se zaměřením především na produkci mléka, obilí a výkrm jatečních býků. Podnik očekává v rámci restrukturalizace podniku celkové zlepšení své ekonomické situace a to ve formě dotací i vyšších výkupních cen ekologických produktů a zároveň rozvoj ubytovacích služeb.

4.1 Historie podniku

Farma provozuje zemědělskou prvovýrobu (rostlinou i živočišnou) nepřetržitě od roku 1991. V současné době hospodaří na 320 ha. Vlastní 136 ks skotu, z toho 50 ks dojnic základního stáda, dospívající vybrané jalovice jako náhrada brakace a ostatní jateční výkrm. Dřívější orientace na chov krav bez tržní produkce mléka pastevním způsobem byla rozšířena o produkci mléka. Postupnou modernizací strojního parku a zvyšováním počtu zvířat se stalo toto hospodaření před deseti lety hlavním zdrojem příjmů rodiny. Dnes má podnik čtyři zaměstnance - dojičku krav, traktoristu a dva ošetřovatele skotu.

Pro získání dalších zdrojů příjmů zahájil podnik v roce 2004 podnikání v agroturistice. Jedná se o ubytování na statku v penzionu. Tento projekt byl realizován za finanční pomoci z programu SAPARD.

4.2 Hodnocení rostlinné výroby

Podnik hospodaří na celkové výměře 320 ha, z toho 68,5 ha orné půdě a 251,5 ha trvalých travních porostech. Většina těchto TTP spadá do oblasti CHKO Blanský les a hospodaření je zde ovlivněno zvoleným managementem údržby travních porostů, které musí podnik dodržovat v rámci zařazení do agroenvironmentálního opatření z Programu rozvoje venkova, ve kterém podnik využívá plateb z podopatření

Ošetřování travních porostů a dále z podopatření Péče o krajinu – titul Zatravňování orné půdy.

TTP jsou rozděleny na louky a pastviny, při čemž k pasení je využívána plocha přibližně 50 ha. Pastva slouží k pasení jalovic a suchostojných krav v pastevním období, tedy od května do konce října.

Louky jsou sečeny pravidelně dvakrát ročně, v souladu se zásadami správné zemědělské praxe. Biomasa se sklízí ve formě sena či senáže a je uložena v kulatých balících v seníku či stohu u kravína. Ročně podnik sklídí 1950 tun píce, to odpovídá cca 4 500 ks kulatých balíků. Z celkového množství sklizených pícnin se uplatní část k zajištění krmiva na celý rok, jedná se o cca 650 t senáže a 500 t sena, zbývající část je v podobě přebytku ponechána ve stohu a určena k prodeji. V poslední době se zvýšila poptávka po senových balících hlavně od zpracovatelů briket a pelet. Podnik počítá s tím, že by v budoucnu našel v tomto zpracování odbytu pro každoroční přebytek sena, a tím i další zdroj příjmů. Provozovatelé již přemýšleli i o možnosti vybudování vlastní linky pro výrobu obnovitelných zdrojů energie. Z důvodu vysoké pořizovací ceny linky, bylo zatím od záměru upuštěno.

Pro co největší usnadnění sklízecích prací a zajištění vysoké produktivity práce vlastní podnik moderní techniku čítající následující stroje. K sečení pícnin vlastní zemědělský podnik dvakrát čelní a boční diskový žací stroj značky Pöttinger jako nosič tohoto nářadí je používán traktor DJ 6630. Obracení pícnin je zajištěno obracečem značky Pöttinger o záběru 8 m nesený traktorem JD 6520 a obracečem se záběrem 4,5 m v kombinaci s traktorem Z 6911. Pro shrnování pícnin se v podniku používá shrnovač značky Rožmítal 771 o záběru 7,6 m jako tahač tohoto stroje se používá traktor Z 7745. Lisování sena je zajištěno lisem Class Roland 250 RC na válcové balíky o průměru 1,2 m jako tahač tohoto stroje je používán JD 6630. K výrobě senáže se balíky balí do fólie pomocí ovíječky balíků SIPMA Z-583. K odvozu sklizené biomasy slouží podniku třínápravový návěs značky PRONAR a pro uložení balíků do stohu či seníku je využíváno čelního nakladače osazeného na traktoru JD 6630.

Zemědělský podnik obhospodařuje 68,5 ha orné půdy. Produkty (obiloviny a sláma) získané z této plochy jsou použity pro vlastní potřebu. Přebytek obilí je pak prodáván. Z obilovin podnik pěstuje hlavně pšenici ozimou, triticales ozimé a ječmen

jarní. V roce 2012 poprvé i řepku ozimou. Pro práce na orné půdě má podnik k dispozici secí kombinaci Amazone se záběrem 3 m, Cambridge válce se záběrem 3 m, nesený postřikovač Hardi se záběrem 12 m, sklízecí mlátičku E 514 se záběrem 4,2 m, dále diskový a radličkový podmítač Dalbo o záběrech 3 m a 4 m a pluh Kverneland 4 radliční obracák.

4.3 Hodnocení živočišné výroby

Ve vlastnictví podniku je 136 ks dobytka, z toho 50 ks dojných krav, 29 ks jalovic, 21 ks telat, 15 krav BTPM a 21 býků ve výkrmu. Dojné krávy jsou umístěny v kravíně s volným ustájením a tandemovou dojárnou v části obce určené k zemědělské výrobě. Krmení dojnic je zabezpečeno průjezdem krmného vozu značky Faresin po krmném stole. Krmná dávka je složena z jetelotravní senáže, sena a jádra. Odkliz hnoje provádí pracovníci pomocí čelního nakladače bez kabiny Schäffer na skládku mrvy, která se nachází v bezprostřední blízkosti kravína, po uležení je odvážena na polní hnojiště. Zastýlání se provádí ručně slámou. Průměrná roční užitkovost činí na 1 krávu 5909 kg mléka za rok.

Telata jsou volně ustájena v místě sídla zemědělského podniku. Péče o ně je zajištěna majiteli osobně, všechny práce jako odkliz mrvy a krmení jsou prováděny ručně. Jejich krmná dávka je složena z mléčného nápoje značky Tekromilk, jádra a sena.

Výkrmna býků se nachází ve vedlejší obci, od listopadu do dubna slouží i pro zimní ustájení jalovic.

4.4 Hodnocení ubytovací služby

Ubytování se nachází v klidné části obce Srnín. Jedná se o ubytovací kapacitu 45 lůžek. Penzion navštěvuje v hlavní sezoně z poloviny zahraniční klientela. S postupným rozvojem farmy, náročností klientů a vznikem konkurence v sousedních obcích – Zlaté koruně a Přísečné, byli majitelé nuceni rozšířit služby penzionu. V dnešní době farma nabízí kromě ubytování a možnosti podílení se hosta na zemědělské výrobě také další služby. Hosté mají možnost využít rybaření na soukromém rybníce, penzion je vybaven kuželnou, ping - pongovým stolem, stolním fotbálkem a od roku 2008 také půjčovnou kol čítající celkem 15 kol různých typů

a velikostí s kompletním vybavením zajišťujícím bezpečnost klientů. V loňském roce byl také realizován další projekt farmy, a to vybudování koupaliště. Jednalo se o zapuštěný bazén s protiproudem, zřízení místa pro odpočinek a slunění spolu s doprovodnou zelení. Tento projekt byl realizován za podpory Programu rozvoje venkova.

Společenská místnost je využívána často pro kurz zpracování mléka, který je zde pravidelně pořádán, dále pro referenční školení autoškoly, každý rok slouží též spolku přátel Šumavy k pořádání společenských akcí.

Penzion slouží jak pro krátkodobé tak i pro dlouhodobé pobyty. Kapacita penzionu je plně vytížena v měsících květnu až září. V této době sem přijíždějí hosté především za turistikou, odpočinkem a poznáním. Jedná se o velmi různorodou klientelu. Penzion navštěvují především rodiny s dětmi, ale také individuální klienti a především milovníci přírody, zvířat a sportu v jakémkoli věku. Ve zbylé části roku penzion využívají některé firmy pro ubytování svých zaměstnanců, jedná se o řemeslníky, kteří mají na starosti údržbu strojů v nedalekém lomu Plešovice nebo údržbu sil pro uskladnění mouky v srnínské pekárně. Toto využití je spíše nárazové a nezaručuje podniku pravidelný a spolehlivý příjem.

Jelikož je penzion v blízkosti města Český Krumlov, které je proslulé velkým množstvím více či méně luxusních ubytovacích zařízení, musí penzion odolávat vysoké konkurenci a to především cenou. Provozovatelé nabízí možnost ubytování včetně snídaně a všech ubytovacích poplatků jako jsou poplatky obci po dobu celého roku za cenu 425 Kč na osobu a noc. Lidé také ocení možnost parkování v uzavřeném areálu hlídaném kamerovým systémem.

Důležitou součástí v boji proti konkurenci je reklama. Provozovatelé nabízí ubytování na svých webových stránkách, v několika cestovních kancelářích v Čechách i v zahraničí. S propagací též pomáhá infocentrum Český Krumlov především ve svých letácích a na stojanech přímo v centru Krumlova, dále si provozovatelé každoročně nechávají zhotovit propagační materiály, jako jsou vizitky a informační letáčky.

K návštěvě penzionu láká turisty především nedaleký Český Krumlov zapsaný do světového dědictví UNESCO, grafitový důl, otáčivé hlediště a v neposlední řadě také

řeka Vltava, hora Klet', přehrada Lipno, nebo i vzdálenější místa jako zámek v Hluboké nad Vltavou nebo město České Budějovice.

4.5 Hodnocení ekonomiky podniku

Hlavním zdrojem příjmů podniku ze zemědělské činnosti je prodej mléka, prodej vykrmených býků, přebytek produkce obilí a příjmy v podobě dotací.

Výkupní cena skotu se pohybuje od 25 – 65 Kč za 1 kg živé hmotnosti zvířete. Krávy jsou prodávány do Jihočeské masny v Českých Budějovicích a vykrmení býci jsou odváženi do společnosti Herbert Handelbauer GmbH v Linzi.

Tab. č. 1. Výnosy za prodaný skot.

Druh skotu	Celkem Kč 2011	Celkem Kč 2012
Kráva	97 500	145 600
Býk	420 000	661 500
Prodej celkem	517 500	807 100

Podnik čerpá dotace SAPS za r. 2011 ve výši 4686,50 Kč/ha, LFA ve výši 3938,80 Kč/ha, AEO pastviny ve výši 2944 Kč/ha a AEO louky ve výši 1971 Kč/ha a EAO zatravňování OP ve výši 6615 Kč/ha. V posledním roce možnosti čerpání dotace TOP – UP získal podnik 514 Kč/ha zemědělské půdy a platbu na KBTPM ve výši 2119 Kč/ks.

Tab. č. 2. Příjem dotací.

Druh platby	Celkem Kč v roce 2011	Celkem Kč v roce 2012
SAPS	1 499 680	1 723 936
LFA - HA	839 536,3	856 686,8
AEO - pastva	147 200	147 200
AEO - louky	397 156,5	397 156,5
AEO – zatravňování	138 915	138 915
TOP – UP zem. půda	164 480	166 886,4
TOP – UP KBTPM	31 785	12 037,5
Platby celkem	3 218 752,8	3 442 818,2

Tab. č. 3. Výnos za mléko.

Ukazatel	2011	2012
Ø Počet dojnic/rok	40	40
Ø Užitkovost v kg/laktace	5718	6100
Počet kg/rok	273 750	292 000
Ø Cena kg/rok	6,30	6,90
Roční příjem celkem	1 724 625	2 014 800

Tab. č. 4 Výnos za obilí.

Druh produktu	2011	2012
Pšenice ozimá	240 000	0
Tritikale ozimé	330 000	-
Řepka ozimá	-	1 134 000
Roční příjem celkem	570 000	1 134 000

Tab. č. 5. Náklady na prodaný skot.

Druh skotu	Celkem Kč	Celkem Kč
	2011	2012
Býk	249 000	349 398
N celkem	249 000	349 398

Tab. č. 6. Náklady na prodané mléko.

Ukazatel	2011	2012
Ø Počet dojnic/rok	40	40
Ø Užitkovost kg/rok	5718	6100
Počet kg/rok	273 750	292 000
Ø N kg/rok	7,10	7,30
Roční náklad celkem	1 943 625	2 131 600

Tab. č. 7. Náklady na prodané obilí.

Druh produktu	2011	2012
Pšenice ozimá	135 550	0
Tritikale ozimé	181 500	-
Ječmen jarní	0	0
Řepka ozimá	-	735 000
Roční náklady celkem	317 050	735 000

Tab. č. 8. Zisk podniku za prodané produkty a dotace celkem.

	2011	2012
Skot V	517 500	807 100
Skot N	249 000	349 398
Skot zisk	268 500	457 702
Obilí V	570 000	1 134 000
Obilí N	317 050	735 000
Obilí zisk	252 950	399 000
Mléko V	1 724 625	2 014 800
Mléko N	1 943 625	2 131 600
Mléko zisk	-219 000	-116 800
Dotace zisk	3 218 752,8	3 442 818,2
Zisk celkem	3 521 202,8	4 182 720

Tab. č. 9. *Ekonomika podniku v letech 2011-2012 (v tis. Kč)*

	Rok 2011		Rok 2012	
	zemědělství	penzion	zemědělství	penzion
Výnosy celkem	6 032	538	7 399	628
Dotace	3 219	0	3 443	0
Výnosy bez dotací	2 813	538	3 956	628
Náklady celkem	5 680	455	7 129	535
Náklady	3 285	365	4 016	445
Odpisy	2 395	90	2 113	90
Hospodářský výsledek	352	83	270	93
Hospodářský výsledek celkem	435		363	

4. 6 SWOT analýza

SLABÉ STRÁNKY (W)

- A, nízké kapitálové zdroje
- B, nutná investice do přestavby stájí
- C, hormonální synchronizace říje
- D, aplikace minerálních hnojiv na OP
- E, aplikace chemické ochrany na OP
- F, nevhodný osevní postup
- G, nedostatek pracovní síly
- H, problémové krmení telat mlékem

SILNÉ STRÁNKY (S)

- A, vlastní půda
- B, vysoká produktivita práce
- C, moderní stroje, vhodné i do ekologického zemědělství
- D, rozmanitá činnost podniku
- E, vlastní objemné krmivo i jádro
- F, dobrý stav TTP
- G, dostatečná plocha OP pro bohatší osevní postup
- H, zkušenosti s dotačními tituly

PŘÍLEŽITOSTI (O)

- A, rostoucí zájem o bioprodukty a biopotraviny
- B, možnosti obchodu se zahraničím
- C, možnosti získání finančních podpor pro rozvoj farmy
- D, vyšší výkupní ceny bioproduktů
- E, další příjem dotací pro EKOzemědělce

OHROŽENÍ (T)

- A, politické změny
- B, prodloužení odbytových cest
- C, růst cen vstupů
- D, větší potřeba práce
- E, snížení kapacity stájí
- F, problém s odbytem bioproduktů
- G, vyšší administrativní náročnost

Slabé stránky podniku (W)

A, nízké kapitálové zdroje. Podnik investuje především do nákupu pozemků, vlastní půda pro něj znamená jistotu, dobrou investici a přísun finančních prostředků v podobě dotací za ošetřování těchto pozemků. Z tohoto důvodu podnik nedisponuje dostatečně vysokou rezervou finančních prostředků.

B, nutná investice do přestavby stájí. V současné době má podnik tři stavby pro ustájení skotu, které jsou pro ekologické zemědělství nepřijatelné. Tyto stáje mají vazné ustájení, nezabezpečují optimální stájové klima a jsou bez možnosti výběhu.

C, hormonální synchronizace říje. Jako pomoc při zabřezávání jalovic a krav podnik používá hormonální synchronizaci říje. Ta je aplikována na dojně krávy a pomáhá k lepšímu odhadnutí říje krav.

D, aplikace minerálních hnojiv neprobíhá v příliš velké míře, díky dostatečnému množství statkových hnojiv. V podniku jsou však využívána minerální hnojiva k jarnímu regeneračnímu a produkčnímu přihnojení.

E, aplikace chemické ochrany se provádí především proti plevelům.

F, nevhodný osevní postup. Osevní postup není pro případnou ekologickou výrobu vyhovující. Je postaven především na produkci obilí, občasně je zařazena řepka ozimá.

G, *nedostatek pracovních sil* je dlouhodobý problém podniku, při případném přechodu na ekologické zemědělství by tento fakt podnik pocítil ještě výrazněji.

H, *problémové krmení telat mlékem*. Telata jsou odchovávána v jiné části obce, než se nachází kravín s jejich matkami. Telata jsou po porodu odvážena a po ukončení mlezivové výživy jsou již krmena výhradně mléčnou směsí.

Silné stránky podniku (S)

A, *vlastní půda*. Vlastní půda dává podniku jistotu budoucí existence a je zdrojem příjmů. Podnik se nemusí obávat, že jeho budoucí činnost bude ohrožena případnými výpověďmi nájemních smluv.

B, *vysoká produktivita práce*. Vzhledem k tomu, že majitelé podniku plní funkci pracovníků, je v jejich vlastním zájmu, aby práce byly provedeny rychle, dobře a kvalitně.

C, *moderní stroje, vhodné i do ekologického zemědělství*. Výhodou podniku je, že má ve svém vlastnictví velké množství různých strojů. Nemusí si tak najímat stroje formou služeb, jejichž ceny jsou značně vysoké.

D, *rozmanitá činnost podniku*. Výhoda této rozmanité činnosti spočívá v tom, že podnik není závislý pouze na jednom zdroji příjmů. Náklady převyšující výnosy jedné činnosti mohou být dočasně kryty výnosy z činnosti jiné.

E, *vlastní objemné krmivo i jádro*. Podnik má dostatečné velké plochy TTP i OP pro zajištění dostatečného množství krmiva na celý rok.

F, *dobrá stav TTP*. Travní porosty ať už louky nebo pastviny jsou v dobrém výchozím stavu pro zahájení ekologického zemědělství. Porosty jsou kvalitní bez významného výskytu plevelů.

G, dostatečná plocha OP pro bohatší osevní postup. Podnik hospodaří na bezmála 70 ha OP, ta představuje dostatečně velkou plochu pro zařazení nových plodin a meziplodin a zároveň zachování dostatečného množství potřebného ke krmení skotu.

H, zkušenosti s dotačními tituly. Provozovatelé si v minulosti sami zpracovali a podali několik žádostí o podporu z fondů ČR i EU. Řada těchto projektů byla úspěšná a stala se pro podnik šancí rozvinout podnikové činnosti.

Příležitosti podniku (O)

A, rostoucí zájem o bioprodukty a biopotraviny. V poslední době se bioprodukty a biopotraviny dostávají stále více do podvědomí lidí a ti se o tyto produkty zajímají čím dál častěji. Zvyšují tak poptávku a to nahrává rozvoji ekologického zemědělství.

B, možnosti obchodu se zahraničím. Příležitostí by pro podnik mohl být zahraniční obchod, je zde možnost získání odbytu pro živočišnou i rostlinou produkci v bio kvalitě.

C, možnosti získání finančních podpor pro rozvoj farmy. Možnost získání finanční podpory je pro podnik velkou výzvou, do budoucna se počítá s podáním dalších žádostí o finanční podpory. Dotační programy by chtěl podnik využít pro investice do rozvoje agroturistiky i zemědělství.

D, vyšší výkupní ceny bioproduktů. Je všeobecně známo, že výkupní ceny bio produktů jsou vyšší než u komodit z konvenční produkce. Zemědělci jsou tak oceněni za službu šetrného využívání životního prostředí.

E, další příjem dotací pro EKO zemědělce. Zemědělství je podnikání jako kterékoliv jiné a i ekologičtí zemědělci pracují za účelem zisku. Dotace pro ekologické zemědělství znamenají jednu z částí celkového finančního příjmu podniku.

Ohrožení podniku (T)

A, *politické změny.* Tyto změny velice ovlivňují a ohrožují podnik. Jedná se o změny dotační politiky, střídavé upřednostňování a podpora různých odvětví zemědělství, které má opět vliv na vývoj cen.

B, *prodloužení odbytových cest.* Současná situace na trhu s komoditami není v některých případech příznivá, proto je nutné sledovat možnosti odbytu produkce u zahraničních zpracovatelů.

C, *růst cen vstupů.* Má velký vliv na produkci zemědělských komodit, jedná se především o růst cen pohonných hmot, krmných směsí pro dojnice, mléčné nápoje pro odchov telat, dále se jedná o vysoké ceny minerálních hnojiv a chemických postřiků. Snížením množství těchto vstupů se pak podnik potýká s nízkými výnosy a nízkou užitkovostí dojnic.

D, *větší potřeba práce.* Vyšší potřeba práce se předpokládá v rostlinné i živočišné. Obdělávání OP je v ekologickém zemědělství postaveno především na preventivních opatření, které představují častější mechanické ošetření porostů. V živočišné výrobě bude třeba věnovat vyšší pozornost péči o skot.

E, *snížení kapacity stájí.* V důsledku přestavby a vyšších nároků na prostorové požadavky stáje pro skot v ekologickém zemědělství nastane snížení kapacity stájí a vznikne problém na umístění zvířat ze stávající dostačující kapacity stájí.

F, *problém s odbytem bioproduktů.* V souvislosti s přechodem na ekologické zemědělství může nastat problém odbytu vyprodukovaných komodit. Problémem bude nalézt zpracovatele, který bude mít o bio produkty zájem a nabídne za ně ceny odpovídající jejich původu.

G, *vyšší administrativní náročnost.* Se zařazením do ekologického zemědělství, ať už s přechodným obdobím nebo následnou produkcí je spojena další administrativní činnost, která na podnik klade vyšší časovou náročnost.

5. Diskuse

MOUDRÝ a kol. (2007) říkají, že konverze na ekologický způsob hospodaření je zásadní systémová změna. Nezbytnou podmínkou pro zahájení projektu je důkladná analýza subjektivních i objektivních předpokladů pro konverzi konvenčního systému na ekologický. Já jsem též v diplomové práci při posuzování vhodnosti podniku pro přechod na ekologické zemědělství provedla zhodnocení současné situace farmy. Jednalo se o podrobný průzkum všech složek činností. Z analýzy vyplývá, že současný způsob zemědělské produkce je pro podnik ziskový. Po analýze jednotlivých složek činností podniku je patrné, že rostlinná výroba se podílí na celkovém zisku za rok 2011 cca 250 tisíci Kč. V roce 2012 se zisk zvýšil na cca 400 tisíc Kč a to v důsledku zavedení do osevního postupu řepky ozimé, jejíž cena byla v loňském roce velice příznivá. Živočišná produkce je na tom hůře. V roce 2011 činila ztráta z produkce mléka 220 tisíc Kč, v roce 2012 se díky zvýšení výkupní ceny a užitkovosti krav tato ztráta zmenšila na 120 tisíc Kč. Prodej skotu bez TPM přinesl podniku v roce 2011 zisk 270 tisíc Kč, v roce 2012 v důsledku získání zahraničního odběratele 460 tisíc Kč. Ubytovací služba je v daném podniku dlouhodobě zisková. K udržení dobré ekonomické situace podniku přispívá zisk v podobě dotací, jež byl v roce 2011 3 200 tisíc Kč a v roce 2012 3 400 tisíc Kč. V rámci zpracování vstupních dat pro SWOT analýzu jsem posuzovala i subjektivní názory samotných zemědělců.

Hodnocená farma se nachází v bramborářské výrobní oblasti a svou polohou spadá do LFA. Současný konvenční způsob produkce dokázal využít produkční potenciál této oblasti v maximální možné míře a hospodaření na orné půdě se dařilo. O tom svědčí fakt, že průměrný výnos řepky ozimé byl v loňském roce 3,6 t/ha, jarního ječmene 5 t/ha a pšenice ozimé 5,6 t/ha. Pozemky jsou ve staré půdní síle, tudíž se dají předpokládat stabilní výnosy i v ekologickém systému zemědělství. VÁCHAL, MOUDRÝ (2002) vzhledem k nepříznivým agroekologickým podmínkám pro intenzivní zemědělskou produkci doporučují ekologické systémy hospodaření do horských a podhorských oblastí, do CHKO, PHO, lázeňských oblastí apod. Podle DAVIDA (2006) je nutné provést kritické hodnocení, které ověří, zda farma vůbec tento způsob produkce umožňuje (křížení cest ekofarmy a konvenční farmy, přístup zvířat na pastvu, vhodné oddělení pozemků od konvenčních atd.). Z práce je patrné,

že farma vyniká různorodou činností. V rámci živočišné výroby se zabývá chovem krav s TPM, jedná se o 50 ks s průměrnou roční užitkovostí 5909 kg mléka. V menší míře je chován skot BTPM, konkrétně 15 ks a býci k výkrmu, jejichž počet je 21. Celkem je ve vlastnictví podniku 136 ks skotu, který vyprodukuje dostatečné množství mrvy pro zajištění organického hnojiva na veškerou plochu orné půdy. Problém v živočišné výrobě představují nevyhovující podmínky pro ustájení jalovic, býků a skotu BTPM v zimním období. Tyto prostory jsou však postupně modernizovány a ve většině budov již došlo k nahrazení vazného ustájení volným. Rostlinná výroba probíhá na orné půdě (68,5 ha) i trvalých travních porostech (251,5 ha), kde je větší část využívána ke sklizni píce, část o rozloze cca 50 ha slouží jako pastviny přiléhající ke stájím. Louky jsou v rámci agroenvironmentálních opatření zařazeny jako nehnojené. Jejich výměra postačuje k zajištění dostatečné krmné dávky po celý rok. Roční produkce píce činí cca 1950 t. Necelých 70 ha orné půdy zajišťuje dostatek jadrných krmiv a dle orientačních výpočtů by též měla výměra stačit pro zajištění jádra v systému ekologického zemědělství.

Z hodnocení vyplývá, že není důvod k obavám z křížení cest ekofarmy a konvenční farmy.

DAVID (2006) dále uvádí, že cílem snažení ekozemědělce je produkce, ale produkce udržitelná, která podporuje rozmanitost a udržitelnost kulturní krajiny. Cílem ekozemědělce není intenzivní využívání zdrojů za účelem vyrobení co největšího objemu potravin, nýbrž citlivý a udržitelný přístup k agroekosystému a vyrobení bioproduktu. Cílem sledované farmy je především zachování přírodní rozmanitosti a v souvislosti se skandálními případy v oblasti potravin v současné době produkce kvalitnějších zemědělských produktů a potravin. Na druhou stranu zemědělské hospodaření je podnikání jako kterékoliv jiné, a proto i zde je jeden z hlavních důvodů přechodu na ekologické zemědělství zlepšení ekonomické situace.

Přechod na ekologický systém produkce je spojen s celou řadou problémů. Podle VÁCLAVÍKA (2008) se vyznačuje vyšší potřebou lidské práce a je vhodný i pro marginální oblasti a menší rodinné farmy. To podporuje udržení osídlení a napomáhá obnově venkova. S vyšší potřebou práce je nutné též počítat i ve sledovaném podniku, obzvláště v rostlinné výrobě, kde dojde k nahrazení chemické regulaci

plevelů mechanickou a preventivními opatřeními. V důsledku toho bude docházet k častějším zásahům na polích. Administrativní náročnost spojená s přechodem na ekologické zemědělství se též promítne ve vyšších nárocích na pracovníky farmy. Tuto skutečnost potvrzuje i TICHÁ (2008) svým tvrzením, že ekologické zemědělství je časově náročnější i z hlediska nutnosti vést evidenci pro kontrolní organizaci. TICHÁ (2008) dále upozorňuje na to, že přechod z konvenčního na ekologické zemědělství znamená často značnou změnu v celém produkčním systému. Změna biologických procesů v půdě může způsobit snížení výnosnosti. Během přechodu může rovněž vzniknout problém se zvýšenou frekvencí plevelů, především vytrvalých. Změna biologických procesů v půdě zcela jistě nastane i v tomto podniku. Rostlinná výroba na orné půdě je nyní postavena především na produkci obilnin a řepky. V rámci přechodného období zcela jistě dojde k vyřazení řepky z osevního postupu. Produkce obilnin bude zachována z důvodu zajištění jaderných krmiv pro skot, bude rozšířena o další druhy obilnin, luskovin a jetelovin. Tím bude zajištěn pestrý osevní postup vhodný do systémů ekologické produkce. ŠARAPATKA, URBAN a kol., (2006) jsou názoru, že důležité je i detailné hodnocení zázemí – např. budovy, které máme k dispozici pro živočišnou produkci, skladování i případné zpracování produktů. Budovy pro živočišnou výrobu zahrnují především stavby pro ustájení skotu. Podnik má k dispozici kravín pro dojnice, a další čtyři stáje pro jalovice a býky, z nichž některé jsou nové nebo zmodernizované, v části je stále využíváno vazné ustájení. K živočišné výrobě patří i zpevněné hnojiště u stáje s dojnicemi. Hnůj z ostatních stájí je pravidelně odvážen a uskladněn na polním hnojišti. Pro účely skladování jadra má podnik zřízena sila o dostatečné kapacitě. Objemné krmivo ve formě sena je skladováno ve skladu píce, senáž je uchovávána v kulatých balících ovinutých fólií, a tudíž jsou ponechána ve stohu. Venkovní stohové uložení se používá i při uskladnění slámy. Pro případné zpracování produkce mléka je k dispozici bývalá mléčnice se zázemím, která do budoucna poskytuje možnost přestavby a zřízení místa pro zpracování a prodej mléčných výrobků.

Podle ŠKERŤÍKA (1995) přechod na EZ přináší, v prvních letech téměř vždy, změnu ekonomické situace. Ve sledovaném podniku se předpokládá především vysoká počáteční investice do přestavby stájí. V případě rozšíření činnosti o

zpracování mléka by bylo nutné modernizovat a vybavit potřebnou technologií stávající prostory pro výrobu sýrů a mléčných produktů. V rámci realizace těchto plánů by mohl podnik využít finanční podpory z Programu rozvoje venkova. Jednalo by se o OSU I 1. Opatření zaměřená na restrukturalizaci a rozvoj fyzického kapitálu a podporu inovací. Zde konkrétně o titul I 1.1.1 Modernizace zemědělských podniků a titul I 1.1.3 Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům.

6. Závěr

Po prostudování příslušné literatury a provedení pečlivé analýzy současného stavu zemědělského podniku vyhodnocuji farmu jako vhodnou pro zahájení konverze na ekologický systém zemědělské produkce. Podnik vyhovuje zahájení přechodného období z pohledu stanovištních podmínek. Nachází se v podhorské oblasti a svou polohou spadá do území CHKO Blanský les. Struktura podniku vzhledem ke své rozmanité činnosti je též pro ekologické zemědělství ideální. Z pohledu lidského faktoru se může objevit malý problém při provádění sezónních prací, především práci na orné půdě. V případě, že by tato situace nastala, je možné ji řešit najmutím brigádníků nebo provedením prací formou služeb. Provedená SWOT analýza poukazuje na možné vysoké investice v rámci přestaveb stájí. Proto navrhuji jako řešení využití Program rozvoje venkova.

Zemědělský podnik má dvě možnosti přechodu na ekologické zemědělství. Prvním řešením je zachování produkce ve stávajícím rozsahu a převedení do ekologického zemědělství podniku hospodařícího na TTP i OP. Zemědělský subjekt, který se zabývá chovem masného skotu i chovem krav s TPM. Druhou možností by bylo následovat většinu ekologických farem a převést na ekologické zemědělství podnik zaměřený na obdělávání pouze TTP s chovem krav BTPM.

1. Zachování rozmanitosti podniku a převedení farmy jako celku ve stávajícím stavu.

Při zachování současných aktivit podniku navrhuji využít následující doporučení.

V rámci živočišné výroby se jedná především o návrhy úprav některých nevyhovujících stájí. Doporučuji v maximální možné míře využít stávající zemědělské stavby a řešit dispozici těchto prostorů konstrukčně velmi jednoduše, tak aby vzniklé náklady nepřevyšovaly finanční možnosti zemědělského subjektu. Při financování stavebních investic navrhuji využít dotací z PRV, OSY I. Problém se zapouštěním krav, které je v současné době prováděno pomocí synchronizace říje, doporučuji řešit pořízením plemenného býka, částečně umělou inseminací bez použití hormonálních prostředků. Většina konvenčních medikamentů je v ekologickém zemědělství zakázaná, zvířata jsou léčena převážně homeopatickými léčivy. Doporučuji zaměřit se v tomto ohledu na prevenci a vytvořit skotu ideální stájové prostředí pro omezení vzniku a šíření onemocnění. Živočišná výroba je

zaměřena na produkci mléka a masa. Je tedy nutné vyřešit odběr vyprodukovaných produktů v bio kvalitě, popřípadě se zamyslet nad možností zpracování těchto produktů přímo na farmě.

V rostlinné výrobě je nutné se zaměřit především na obhospodařování orné půdy. Dosavadní osevní postup je do ekologického zemědělství nevhodný, proto navrhuji komplexní změnu osevního postupu. Ten by měl být obohacen především o zařazení jetelovin, luskovin a meziplojin. Vyřazení řepky z osevního postupu bude dle mého názoru nevyhnutelné. Pro úspěšné pěstování plodin na orné půdě je žádoucí důsledné dodržování všech agrotechnických termínů. Pracovní náročnost bude stoupat především při redukci plevelů. Ochrana proti nim je v současné době prováděna chemicky, bude však plně nahrazena preventivními a mechanickými opatřeními.

2. Redukce činnosti podniku a převedení farmy hospodařící na TTP s chovem krav BTM.

V případě, že by na farmě vznikly obavy z nezvládnutí přechodného období při zachování rozmanité činnosti podniku, nabízí se možnost řešení tohoto problému redukcí činností na farmě. Tato změna by spočívala především v zatravnění orné půdy a ukončení produkce mléka. V takovém případě by v rostlinné výrobě odpadla zvýšená náročnost prací na polích. Na zatravnění orné půdy by podnik mohl získat dotaci v rámci agroenvironmentálních opatření z PRV.

V živočišné výrobě by bylo nutné zajistit skotu dostatek vyhovujících pastvin. Skot by byl rozdělen do skupin cca po třiceti kusech krav nebo jalovic. Každá tato skupina by měla svého plemenného býka, který by ve stádě pobýval vždy jen určitý časový interval, tak aby bylo zajištěno jarní hromadné telení krav. Skot by mohl být prodáván na podzim jako zástavový, některé jalovice by zůstávaly v podniku a sloužily jako náhrada brakace či pro rozvoj chovu. Býky by bylo též možné ponechat v podniku a vykrmit do požadované jateční hmotnosti.

Ekologické zemědělství v ČR je dlouhodobě zaváděno především na TTP převážně s chovem ovcí či skotu BTM. Úpravou dotační politiky se v posledních několika málo letech již pomalu zařazují do systémů ekologické produkce i podniky s chovem krav s TPM hospodařící na orné půdě. Dle mého názoru by bylo jistě velikým přínosem, kdyby podnik zahájil konverzi se stávajícím zaměřením v rámci celé

farmy a podílel se na rozvoji ekologického hospodaření, které jde směrem hospodaření na orné půdě s produkcí mléka.

7. Abstrakt

Diplomová práce je zaměřena na analýzu současného stavu zemědělského podniku a následné vyhodnocení jeho vhodnosti k přechodu na systém ekologické produkce s ohledem na stanovištní podmínky, strukturu podniku, jeho stávajícího zaměření, lidský faktor i ekonomické aspekty.

V teoretické části je nastíněna problematika přechodného období z hlediska legislativního a faktory ovlivňující reálnou konverzi na ekologický způsob hospodaření.

Praktická část je zaměřena na zhodnocení současného stavu podniku. Je zde hodnocena ubytovací služba, rostlinná a živočišná výroba včetně dílčí i celkové ekonomické situace. Pro posouzení vhodnosti podniku pro zařazení do přechodného období je v diplomové práci použita SWOT analýza.

V závěru je vyhodnocena vhodnost podniku pro přechod na ekologický způsob hospodaření včetně doporučení pro konverzi a přehled návrhů realizace.

8. Summary

This diploma work focuses on the analysis of the current situation of an agricultural company and the subsequent evaluation of its suitability to be transformed onto an eco-friendly method of production taking into consideration the local conditions, its business structure, its current specialization, the human factor and the economic aspects.

The theory section outlines the potential difficulties and other issues of the transitional period from the legislative point of view as well as factors influencing the real conversion onto an eco-friendly method of farming.

The practical section focuses on the evaluation of the current situation of the company. The evaluation includes accommodation services, plant and animal production regarding both the component and global economic situation. A SWOT analysis is employed to assess the suitability of the company to be engaged in the transitional period.

The conclusion section evaluates the readiness of the company to be transformed onto an eco-friendly method of farming including recommendations for the conversion and a summary of proposals to realize the goal.

9. Seznam použité literatury

1. DAVID, Petr. *Jak se stát ekozemědělcem*. EPOS, 2006, prezentace přístupná z : [www.agro-envi-info.cz/files/dokumen/Jak se stat EZ](http://www.agro-envi-info.cz/files/dokumen/Jak%20se%20stat%20EZ) .
2. DEMO, Milan, LÁTEČKA, Mikuláš, a kol. *Projektovanie trvalo udržateľných poľnohospodárskych systémov v krajine*. Nitra, Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2004. 723 s. ISBN 80-8069-391-9.
3. EVROPSKÁ KOMISE. *Cesta kupředu*. Nové nařízení EU o ekologickém zemědělství. KF-30-08-123-CS-C.
4. RIEDEL, Karel, a kol. *Chráněná území v České republice*. Praha: Informatorium, 1991. 274 s. ISBN 80-85368-13-7.
5. HÁJEK, Tomáš, a kol. *Téma pro 21. století - Kulturní krajina aneb proč ji chránit?*. Praha: Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s., 2000. 243 s. ISBN 80-7212-134-0.
6. KONVALINA, Petr, a kol. *Právní normy a dotace v ekologickém zemědělství*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2007. 39 s. ISBN 978-80-7394-014-0.
7. KOSTKAN, Vlastimil. *Územní ochrana přírody a krajiny v České republice*. Ostrava: Kleinwächter, 1996. 138 s. ISBN 80-7078-366-4.
8. LACKO - BARTOŠOVÁ, Magdaléna, a kol. *Udržateľné a ekologické poľnohospodárstvo 1*. Nitra : [s.n.], 2005. 575 s. ISBN 80-8069-556-3.
9. MÁCHAL, Aleš. *Průvodce praktickou ekologickou výchovou*. Brno: Reprocentrum Brno, 2000. 205 s. ISBN 80-902954-0-1.
10. MATOUŠEK, Václav, a kol. *Generel revitalizace krajiny Křemežské kotliny*. České Budějovice, Daphne ČR – institut aplikované ekologie, 2007. 111 s.
11. MOUDRÝ, Jan, a kol. *Ekologické zemědělství*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2007. 219 s. ISBN 978-80-7394-046-1.
12. MOUDRÝ, Jan, a kol. *Konverze na ekologické hospodaření a projektování ekologických farem*. České Budějovice, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2007. 55 s. ISBN 978-80-7394-045-4.
13. MOUDRÝ, Jan, a kol. *Analýza ekologického hospodaření na orné půdě*. České Budějovice, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta, 2007. 30 s. ISBN 978-80-7394-053-9.

14. MOUDRÝ, Jan a kol. *Základní principy ekologického zemědělství*. České Budějovice, Jihočeská Univerzita, Zemědělská fakulta, 2007. 39 s. ISBN 978-80-7394-041-6.
15. MZE, 2009. *Nové nařízení EU o biopotravinách a ekologickém zemědělství: (ES) č. 834/2007*. Olomouc, Ministerstvo zemědělství, 2009.
16. NEUERBURG, Wolfgang, PADEL, Sussane. *Ekologické zemědělství v praxi: přechod na ekologický způsob hospodaření, pěstování rostlin a chov zvířat, ekonomika podniku a odbyt*. Praha, FOA: Ministerstvo zemědělství a výživy ČSR, 1994. 476 s.
17. SPRÁVA CHKO. *Rozbory Plán péče CHKO Blanský les 1998-2007*, Český Krumlov: Agentura ochrany přírody a krajiny, Správa CHKO Blanský les, 2007. 37 s.
18. SPRÁVA CHKO Blanský les. *Plán péče o chráněnou krajinnou oblast Blanský les na období 2008-2017*. Český Krumlov: Agentura ochrany přírody, Správa CHKO Blanský les, 2007. 37 s.
19. STEJSKAL, Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost*. Praha: PBtisk, 2006. 591 s. ISBN 80-7201-609-1.
20. SVATOŠOVÁ, Libuše. *Regionální rozvoj z pozice strukturální politiky*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2005. 173 s. ISBN 80-7040-749-2.
21. ŠARAPATKA, Bořivoj, URBAN, Jiří, a kol. *Ekologické zemědělství v praxi*. Šumperk: Reprotisk s.r.o., 2006. 502 s. ISBN 978-80-903583-0-0.
22. ŠKERŤÍK, Josef. *Přechod podniku na ekologické zemědělství*. Praha, UZPI, 1995. 30 s.
23. TICHÁ, Kateřina Marie. *Ekologické zemědělství v kostce*. Praha: Ústav zemědělských a potravinářských informací, 2008. 23 s. ISBN 978-80-7084-716-9.
24. VÁCHAL, Jan, MOUDRÝ, Jan. *Projektování trvale udržitelných systémů hospodaření*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2002. 238 s. ISBN 80-7040-536-8.
25. VÁCLAVÍK, Tomáš. *Ekologické zemědělství a rozvoj venkova*. Brno: Tiskdruck Velímský, 2008. 15 s.
26. Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
27. Zákon č. 197/1989 Sb., o zřízení chráněné krajinné oblasti Blanský les
28. Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství

29. ANONYM 1: Internetový zdroj přístupný z:
http://projects.czu.cz/EF/prednasky_6.html

30. ANONYM 2: Internetový zdroj přístupný z:
http://biokont.cz/images/ukzuz_ext_uredni_kontroly_finl.pdf

31. ANONYM 3: Internetový zdroj přístupný z:
http://mzp.cz/cz/natura_2000

32. ANONYM 4: Internetový zdroj přístupný z:
http://www.ckrumlov.cz/cz1250/region/soucas/i_blales.htm